

Bakının ikinci bulvarı

Böyükşor gölünün təmizlənməsi tarixi nailiyyətdir

Ekoloji tarazlığın qorunub saxlanması, ehtiyatlardan səmərəli istifadə, suyun, havanın, torpağın çirklənmədən mühafizə edilməsi ümumbəşəri problemdir. Bütün dünya ölkələri kimi Azərbaycan da müxtəlif ətraf mühit problemləri ilə üzləşir. Onların həlli istiqamətində Azərbaycanda planlı və uzunmüddətli fəaliyyət proqramları və böyük layihələr həyata keçirilir, bu sahəyə irihəcmli dövlət investisiyaları yatırılır.

mütəxəssisləri bildirdilər ki, Böyükşor gölüne bütün ətraf ərazilərdən yeraltı su axını yönəlir, ətrafında salınmış və kanalizasiya sistemləri ilə təchiz olunmayan məişət, ticarət və digər obyektlərdən, fərdi evlərdən, ümumilikdə 49 mənbədən tullantı, sənaye və məişət suları daxil olur. Gölün əsas çirklənmə mənbələrindən biri də şərq hissəsində Suraxanı rayonu ərazisindəki Balaxanı zibilxanası olub.

Suyun inteqral çirklənmə indeksinə əsaslanaraq, 2000-ci ildə Böyükşor gölü keyfiyyət

rın, lay suları altında qalmış sahələrin və digər istehsal tullantıları ilə çirklənmiş ərazilərin ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, bərk məişət tullantılarının idarə olunması sxemində uyğun Bakı şəhərində formalaşan tullantıların idarə olunmasının təkmilləşdirilməsi və s. məsələlər əks olunmuşdu.

Azərbaycanda ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılması sahəsində mühüm mərhələlərdən biri də 2010-cu il hesab edilə bilər. Həmin il fevralın 18-də dövlət başçısı ekoloji problemlərə həsr olunmuş xüsusi müşavirə keçirib və 2010-cu ili "Ekologiya ili" elan edib. "Ekologiya ili" çərçivəsində paytaxtda və digər iri şəhərlərdə milyonlarla ağac əkilib, ətraf mühit problemlərinə dair ictimai müzakirələr aparılıb və digər layihələr reallaşdırılıb.

Ölkə başçısı tərəfindən təsdiq olunmuş müvafiq proqramlar çərçivəsində həmçinin Bakı şəhərinin və Abşeron yarımadasındakı yaşayış massivlərinin kanalizasiya şəbəkələri ilə təmin edilməsi, mövcud təmizləyici qurğuların yeniləri ilə əvəz olunması istiqamətində ardıcıl layihələr həyata keçirilir.

2011-ci ildə təsdiq edilən "Bakı şəhərinin və onun qəsəbələrini sosial-iqtisadi inkişafına dair" Dövlət Proqramında da ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına yönələn layihələr, o cümlədən paytaxt ətrafındakı neft və çirkab suları ilə çirklənmiş göllərin təmizlənməsi, qurudulması məsələləri əksini tapır.

2012-ci ilin iyulun 11-də Nazirlər Kabinetinin ilin birinci yarısının sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında çıxış edən Prezident İlham Əliyev Bakı şəhərində və ətraf qəsəbələrdə göllərin ekoloji vəziyyətinə toxunaraq, həmin göllərin təmizlənməsi və abadlaşdırılması üçün kompleks tədbirlər görülməyini bildirmişdi. "Şəhərimizdə və ətraf qəsəbələrdə çirklənmiş göllər həddindən artıq çoxdur. Təxminən 30-a qədər göl var. O göllərin yaranması tarixi bizə bəllidir. Oraya lay suları, kanalizasiya suları axır. Bu, əlbəttə ki, Bakının müasir simasına uyğun gəlmir. Göstəriş verilib, hazırda İqtisadi İnkişaf Nazirliyi və "Azərsu" şirkəti bu məsələ ilə bağlı təkliflər hazırlayır. Biz bu gölləri təmizləməliyik, abadlaşdırmalıyıq, kanalizasiya və drenaj sistemlərini yaratmalıyıq ki, bu göllərdən Bakı sakinləri və onun qonaqları istifadə etsinlər. Hazır

qədar yeni istirahət yerləri, parklar, meşə zolaqları yaradılacaqdır. Məsələn, Böyükşor gölü. İndi ən ağır vəziyyətdə olan Böyükşor gölü şəhərin lap mərkəzindədir. Böyükşor gölünün təmizlənməsi, yeni kanalizasiya sistemlərinin, lay sularının ötürülməsi, yaşillıq zolaqlarının yaradılması layihəsi əgər uğurla başa çatarsa, böyük bir ərazidə, şəhərin mərkəzində gözəl, təmiz göl yaranacaq. Xocasən gölü, Xırdalan gölü, Qanlı göl, Zığ gölü, yeni bu göllərin sayı həddindən artıq çoxdur. Bütün bu göllərə yuxarıdan, vertolyotdan baxanda dəhşətli bir mənzərə açılır. Biz bu gölləri təmizləməliyik", -deyən Prezident bu məqsədlə bir neçə mühüm tapşırıq verib və sənədlər imzalayıb.

QUTANLAR DA BÖYÜKŞORU BƏYƏNDİ

Ölkə rəhbərliyinin düşünülmüş ekoloji siyasəti, müvafiq strukturların koordinasiya olunmuş fəaliyyəti sayəsində inanılmaz layihə reallaşdı. Böyükşor gölünün bərpası layihəsinin birinci mərhələsi başa çatdı və cari ilin mayın 22-də Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə göl sahilində salınmış Böyükşor bulvarı və parkı açıldı.

Ümumi abadlıq işlərinin sahəsi 15 hektardan çox olan bu ərazidə neftlə çirklənmiş torpaqlar təmizləndi, çirklənmiş yeraltı suların gölə daxil olmasının qarşısı tamamilə alındı, həmçinin drenaj sistemi quruldu.

Paytaxt qonaqlarının zövqünü oxşamaqla yanaşı, həm də gölün suyunun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması, onun oksigenlə zənginləşdirməsi üçün gölün içində fəvvarələr kompleksi quraşdırıldı, onun monitorinqi üçün güneş enerjisi ilə qidalanan xüsusi qurğulardan istifadə edildi.

Ekspertlər bildirdilər ki, Bakı Olimpiya Stadionuna yaxın olan Böyükşor gölünün sahilində həyata keçirilən abadlıq-quruculuq işləri şəhərimizin daha da gözəlləşməsinə, insanların rahatlığına xidmət edəcək və paytaxt sakinlərində və qonaqlarında xoş təəssüratlar yaradacaq.

Ekoloq Telman Zeynalov öz növbəsində bildirib ki, Bakı ətrafı göllərin park halına salınması və onların bərpa olunması sərfəlidir: "Göllərin qurudulması isə yarımada səhralaşmaya şərait yaradır. Bunun nəticəsində isə yaşillıq azalır, oksigen çatışmazlığına səbəb olur".

"Bir vaxtlar burada mövcud olan ekoloji fəlakətin aradan qaldırılması indi bu ərazini geniş yaşillıq zolaqlarının, təbii landsaftın olduğu məkana çevirib. Burada işə və əyləncə məkanlarının yaradılması isə paytaxtın arxitekturasına xüsusi yaraşacaq" - deyərək ərazidə yaşayan sakinlər sevinci bildirdilər.

Beynəlxalq ekspertlərin qiymətləndirmələrinə əsasən, qısa müddətdə görülmüş işlər nəticəsində Böyükşor gölünün ekoloji göstəricilərinin dinamikası müsbətə doğru əhəmiyyətli dərəcədə dəyişib, axıdılan sənaye və məişət tullantı sularının mənbələri ləğv edilib, cənub sahil boyunca kanalizasiya xətti çəkilib və bu hissədə çirklənmə mənbələrinin qarşısı tamamilə alınıb. Həmçinin qədim Balaxanı neft yataqlarından gölün bu hissəsini çirkləndirən neft tullantılarının qarşısının alınması üçün 1850 metr uzunluğunda xüsusi bənd inşa edilib. Bu bənd Balaxanı qəsəbəsi tərəfdən gölün tarixi məcrasının sərhədləri boyunca tikilib. Eyni zamanda, yüz ildən artıq müddətdə göl dibinə yığılmış çirkli çöküntülərin çıxarılması və zərərsizləşdirilməsi işləri görülür.

Böyükşor gölünün 300 hektara yaxın hissəsində icra olunan birinci mərhələ üzrə işlərin uğurla həyata keçirilməsini elə su hövzəsində və sahilində çoxlu sayda müxtəlif quşların müşahidə olunması da sübut edir. Təmizliyi seven köçəri quşlar, hətta qutanlar artıq yeni gölün qonaqlarıdır.

Böyükşor gölünün tam bərpası üzrə ikinci mərhələ isə 2015-2020-ci illəri əhatə edəcək. Gələcəkdə də Xocasən, Qırmızı, Puta (Lökbatan), Qu, Zəbrat, Bülbülə, Zığ kimi göllərin ekoloji vəziyyəti yaxşılaşdırılacaq və ölkə başçısının dediyi kimi, "Bakı təmiz göllər şəhəri olacaq".

İlham Rəşidova

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir

Sovet hakimiyyəti illərində Azərbaycanda ekoloji tarazlığın qorunması prioritet təşkil etmirdi. Eləcə də müstəqilliyin əldə edilməsindən sonrakı dövrdə ölkənin üzvləşdiyi ağır problemlər ekologiyaya ayrıca diqqət ayrılmasına və investisiyaların yatırılmasına imkan vermirdi. Nəticədə paytaxt Bakıda, Xəzərin sahilboyu zolağında, Sumqayıtda və digər ərazilərdə ağır ekoloji fəsadlar meydana gəlmişdi. Bu fəsadlar göllərdən də yan keçməmişdi.

FÖVQƏLADƏ BÖYÜKŞOR

Bakı şəhərinin Binəqədi, Sabunçu və Nərimanov rayonlarının sərhədində yerləşən Abşeron yarımadasının ən böyük gölü, suyun mineralaşmasına görə şor sulu göllər qrupuna aid olan Böyükşorda vaxtilə 44 süni yaradılmış hovuzların köməyi ilə ildə 900 tondan çox duz istehsal olunur və gölün dib çöküntüsündən (palçıqdan) balneoloji məqsəd üçün istifadə edilirdi.

Lakin keçən əsrin 30-cu illərindən başlayaraq ətraf ərazilərdə neft çıxarılması zamanı emələ gələn neft-mədən, sonradan isə məişət və digər tullantı sularının gölə axıdılması nəticəsində suyun kimyəvi tərkibi ciddi dəyişmiş və istifadə üçün tam yararlı hala çatmışdı.

Statistik məlumatlara görə, 1929-cu ildə Keşlə kanalı vasitəsilə gölə neft-mədən suları, 1970-ci illərdən başlayaraq isə fekal, təsərrüfat-məişət və sənaye suları axıdılıb. Təsərrüfat-fekal sular gölə təmizlənmə prosesi keçmədən, systemsiz formada açıq kanal və çökəkliklər vasitəsilə axıdılıb ki, bu da ərazinin sanitariya vəziyyətini xeyli pisləşdirib, gölün dibi və sahil zolağı neft məhsullarının bitum qatı altında qalıb. İsti havalarda neft məhsullarının buxarlanması səbəbindən atmosferdə neftin yüngül konsentrasiyaları yayılaraq kəskin qoxu yaranmasına səbəb olurdu.

Artıq 1974-cü ildən gölün səviyyəsi qalmaqala başlamış və 1994-cü ildə maksimuma çatmışdı. Nəticədə Bakı aeroport yolunu, ətraf əraziləri, o cümlədən qəbiristanlığı çirkab-mazut suyu basmışdı, gölün səviyyəsini aşağı salmaq üçün isə kommunal-məişət və digər tullantı suları kollektora toplanaraq Hövsan kanalına axıdılırdı.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyinin

sinfinin çox çirkli su sinfinə aid olmuşsa, bu göstərici 2004-cü ildən başlayaraq fəvqəladə çirkli su sinfinə aid edilmişdi.

Xatırladaq ki, neçə illər öncə Bakı şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Hacıbala Abutalıbov göl ətrafındakı yararsız hala düşmüş ərazilərin qurudulması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdi və 2002-ci ildə bu işlərə başlanmışdı.

EKOLOJİ SİYASƏT

Bakı ətrafında uzun illər məişət tullantılarının primitiv formada yandırılması nəticəsində paytaxtın üzərini və Abşeron yarımadasını bürüyən tüstü dumanı, çirkab sularının təmizlənməsi və axıdılması üçün yerli infrastrukturun mövcud olmaması ekoloji böhran təhlükəsi yaradırdı. Artıq ekologiyanın və ətraf mü-

hitin çirklənməsinin qarşısını almaq üçün uzaqgörən siyasət yürüdülməli idi.

Belə ki, ölkə Prezidenti tərəfindən təsdiq edilmiş ekoloji vəziyyətin yaxşılaşdırılmasına dair Tədbirlər planında yaranmış vəziyyətin təhlili əsasında ətraf mühitin bərpasına yönəldilmiş bütün əsas fəaliyyət istiqamətləri öz əksini tapmışdı. Sənəddə Bakı Buxtasının, Bibiheybət zonasının, Heydər Əliyev adına Beynəlxalq Hava Limanı ətrafının, Abşeron yarımadası göllərinin, neftlə çirklənmiş torpaqlar

da çox acınacaqlı mənzərə təşkil edən bu göllər gözəl, şəffaf göllərə çevrilməlidir. Mən hesab edirəm ki, biz buna nail olacağıq". Bunun böyük və çətin bir iş olduğunu vurğulayan dövlət başçısı layihənin həm maliyyə resursları tələb edən, həm də texniki cəhətdən heç də asan olmadığını qeyd edib: "Ancaq biz bunu mütləq etməliyik. Bunun ölkəmizin gələcəyi üçün çox böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Təsəvvür edin ki, çirklənmiş, ekoloji vəziyyəti korlayan bu göllər gələcəkdə əgər təmiz göllərə çevrilərsə, görün nə qədər yaxşı şərait, nə